

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 1. júla 2010*

Vo veci C-407/08 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora, podané 19. septembra 2008,

Knauf Gips KG, predtým Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, so sídlom v Iphofene (Nemecko), v zastúpení: M. Klusmann a S. Thomas, Rechtsanwälte,

odvolateľka,

ďalší účastník konania:

Európska komisia, v zastúpení: F. Castillo de la Torre a R. Sauer, splnomocnení zástupcovia, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

* Jazyk konania: nemčina.

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory J.N. Cunha Rodrigues, sudcovia P. Lindh, U. Lohmus, A. Ó Caoimh a A. Arabadjiev (spravodajca),

generálny advokát: J. Mazák,
tajomník: K. Malacek, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 22. októbra 2009,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 11. februára 2010,

vyhlásil tento

Rozsudok

- ¹ Týmto odvolaním sa spoločnosť Knauf Gips KG, predtým Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG (ďalej len „Knauf“ alebo „odvolateľka“), domáha zrušenia rozsudku Súdu prvého stupňa Európskych spoločenských súdov z 8. júla 2008, Knauf Gips/Komisia (T-52/03, ďalej len „napadnutý rozsudok“), ktorým tento súd zamietol jej žalobu o neplatnosť rozhodnutia Komisie 2005/471/ES z 27. novembra 2002 o konaní podľa

článku 81 Zmluvy o ES proti BPB PLC, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA a Gyproc Benelux N.V. (vec COMP/E-1/37.152 – sadrokart nov  dosky) ( . v. ES L 166, s. 8, ďalej len „sporn  rozhodnutie“).

Právny r amec

- 2 Článok 15 ods. 2 nariadenia Rady  . 17 zo 6. februára 1962, Prvého nariadenia, ktorým sa implementujú články [81] a [82] Zmluvy, ( . v. ES 13, 1962, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), stanovuje:

„Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od 1 000 do 1 000 000 útovných jednotiek alebo viac, ale nepresahujúce 10 % obratu v predchádzajúcom obchodnom roku kaĎd ho podniku, ktor  sa z castnil porušena, ak buď úmyselne, alebo z nedbalosti:

- a) poruřili článok [81 ods. 1 ES] alebo  l nok [82 ES]....

...“

Skutkové okolnosti

3 V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa zhrnul skutkový stav predchádzajúci sporu takto:

- „1. Žalobkyňa, spoločnosť Knauf..., vyrába a uvádza na trh konštrukčné materiály zo sadry.
2. Žalobkyňa je komanditnou spoločnosťou založenou podľa nemeckého práva. Jej majetok je vo vlastníctve 21 členov rodiny Knauf a spoločnosti, ktorá vlastní podiely štyroch ďalších spoločností. Za jej vedenie sú osobne zodpovední páni B a C.
3. Komisia na základe informácií, o ktorých sa dozvedela, začala 25. novembra 1998 neohlásené šetrenia v ôsmich podnikoch pôsobiacich v oblasti sadrokartónových dosiek, medzi ktorými je aj žalobkyňa. Dňa 1. júla 1999 vykonala svoje šetrenia v dvoch zvyšných podnikoch.
4. Komisia následne zaslala žiadosti o informácie podľa článku 11 nariadenia č. 17... rôznym dotknutým podnikom. Žiadala o informácie týkajúce sa dokumentov, ktoré získala pri kontrolách v podnikoch v novembri 1998 a júli 1999. Spoločnosť Knauf odpovedala 14. septembra 1999.
5. Dňa 18. apríla 2001 Komisia začala správne konanie v tejto veci a prijala oznámenie o výhradách proti podnikom BPB plc (ďalej len „BPB“), Knauf, Sociétés Lafarge

SA (ďalej len ‚Lafarge‘), Etex SA a Gyproc Benelux NV (ďalej len ‚Gyproc‘) (ďalej len ‚oznámenie o výhradách‘). Dotknuté podniky predložili svoje písomné pripomienky a mali prístup k vyšetrovaciemu spisu Komisie vo forme jednej kópie na CD-ROM, ktorá im bola zaslaná 17. mája 2001.

6. Žalobkyňa odpovedala na oznámenie o výhradách 6. júla 2001.

7. Vypočúvanie sa uskutočnilo 17. júla 2001. Spoločnosti BPB a Gyproc poskytli časť svojich výpovedí *in camera*.

8. Listom z 10. augusta 2001 úradník poverený vypočúvaním zaslal žalobkyni znenia dokumentov spoločností BPB a Gyproc, ktoré neboli dôverné.

9. Listom z 20. augusta 2001 žalobkyňa žiadala o prístup ku všetkým dokumentom, ktoré sa do spisu doplnili od zaslania CD-ROM, najmä k odpovediam ostatných podnikov na oznámenie o výhradách dotknutých správnych konaní.

10. Dňa 7. septembra 2001 úradník poverený vypočúvaním zaslal žalobkyni tri ďalšie dokumenty, ktoré spoločnosť Lafarge zaslala Komisii po vypočúvaní 17. júla 2001.

11. Listom z 11. septembra 2001 Komisia zamietla žiadosť žalobkyne z 20. augusta 2001 o poskytnutie prístupu k ďalším častiam spisu.
12. Dňa 19. novembra 2002 úradník poverený vypočúvaním prijal svoju správu.
13. Dňa 27. novembra 2002 Komisia prijala [sporné] rozhodnutie.
14. Výrok [sporného] rozhodnutia stanovuje:

,Článok 1

BPB..., skupina Knauf..., Lafarge... a Gyproc... porušili článok 81 ods. 1 [ES] tým, že sa zúčastnili na dohodách a zosúladených postupoch v sektore sadrokartónových dosiek.

Porušovanie malo nasledujúce trvanie:

- a) BPB...: najneskôr od 31. marca 1992 do 25. novembra 1998;
- b) [skupina] Knauf: najneskôr od 31. marca 1992 do 25. novembra 1998;

c) ... Lafarge...: najneskôr od 31. augusta 1992 do 25. novembra 1998;

d) Gyproc...: najneskôr od 6. júna 1996 do 25. novembra 1998.

...

Článok 3

Za porušenie uvedené v článku 1 sa nasledujúcim spoločnostiam ukladajú tieto pokuty:

a) BPB...: 138,6 milióna eur;

b) ... Knauf...: 85,8 milióna eur;

c) ... Lafarge...: 249,6 milióna eur;

d) Gyproc...: 4,32 milióna eur;

...'

15. Komisia sa v [spornom] rozhodnutí domnieva, že dotknuté podniky sa zúčastnili na jedinom a nepretržitom porušení, ktoré sa prejavilo týmto správaním predstavujúcim dohody alebo zosúladené postupy:

- zástupcovia spoločnosti BPB a Knauf sa stretli v Londýne (Spojené kráľovstvo) v roku 1992 (ďalej len ‚stretnutie v Londýne‘) a vyjadrili spoločnú vôľu stabilizovať trh so sadrokartónovými doskami na území Nemecka, Spojeného kráľovstva, Francúzska a Beneluxu,

- zástupcovia spoločností BPB a Knauf zaviedli od roku 1992 systémy výmeny informácií, do ktorých sa neskôr zapojila aj spoločnosť Lafarge a následne spoločnosť Gyproc, pokiaľ ide o objemy predaja na trhu v Nemecku, Francúzsku, Spojenom kráľovstve a Beneluxe,

- zástupcovia spoločnosti BPB, Knauf a Lafarge sa niekoľkokrát vopred vzájomne informovali o zvyšovaní cien na trhu v Spojenom kráľovstve,

- zástupcovia spoločností BPB, Knauf, Lafarge a Gyproc sa vzhľadom na špecifický vývoj na nemeckom trhu stretli vo Versailles (Francúzsko) v roku 1996, v Bruseli (Belgicko) v roku 1997 a Haagu (Holandsko) v roku 1998, s cieľom rozdeliť si alebo aspoň stabilizovať nemecký trh,

- zástupcovia spoločnosti BPB, Knauf, Lafarge a Gyproc sa niekoľkokrát vzájomne informovali a dohodli sa na uplatnení zvýšenia cien na nemeckom trhu v rokoch od 1996 do 1998.

16. Pre stanovenie výšky pokuty Komisia použila spôsob uvedený v usmerneniach k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO (Ú. v. EŠ C 9, 1998, s. 3, ďalej len ‚usmernenia‘).
17. Pre stanovenie východiskovej sumy pokút určenej podľa závažnosti porušenia sa Komisia najskôr domnievala, že dotknuté podniky sa dopustili v podstate veľmi závažného porušenia, pričom cieľom dotknutých postupov bolo skončiť cenové vojny a stabilizovať trh výmenou dôverných informácií. Komisia navyše považovala za preukázané, že uvedené postupy mali vplyv na trh, keďže dotknuté podniky zastupovali skoro celú ponuku sadrokartónových dosiek, a rôzne prejavy kartelu sa prejavili na veľmi koncentrovanom a oligopolnom trhu. Čo sa týka rozsahu relevantného geografického trhu, Komisia sa domnievala, že kartel sa vzťahoval na štyri hlavné trhy v Európskom spoločenstve, konkrétne na trhy v Nemecku, Spojenom kráľovstve, Francúzsku a Beneluxe.
18. Keďže sa Komisia ďalej domnievala, že medzi dotknutými podnikmi je značný nepomer vo veľkosti, pristúpila k rozdielnemu zaobchádzaniu, pričom svoje rozhodnutie na tento účel založila na obrate daného výrobku na relevantných trhoch počas posledného úplného roka porušovania. Na tomto základe bola východisková suma pokút stanovená na 80 miliónov eur pre BPB, 52 miliónov eur pre Knauf a Lafarge a 8 miliónov eur pre Gyproc.

19. Aby mala pokuta dostatočne odstrašujúci účinok s ohľadom na veľkosť a celkové zdroje podnikov, východisková suma pokuty uložená podniku Lafarge bola zvýšená o 100 %, teda až na 104 miliónov eur.

20. S cieľom zohľadniť dĺžku trvania porušovania bola východisková suma ďalej zvýšená o 65 % pre BPB a Knauf, o 60 % pre Lafarge a o 20 % pre Gyproc, pretože porušenie bolo Komisiou označené za dlhodobé porušovanie v prípadoch podnikov Knauf, Lafarge a BPB a za strednodobé porušovanie v prípade podniku Gyproc.

21. Čo sa týka priťažujúcich okolností, základná čiastka pokút uložených BPB a Lafarge bola zvýšená o 50 % z dôvodu opakovaného porušovania.

22. Komisia ďalej znížila o 25 % pokutu uloženú podniku Gyproc z dôvodu poľahčujúcich okolností, pretože bol destabilizačným prvkom, ktorý prispel k obmedzeniu následkov kartelu na nemeckom trhu a nezúčastňoval sa na karteli na trhu v Spojenom kráľovstve.

23. Komisia napokon znížila pokuty o 30 % pre BPB a o 40 % pre Gyproc na základe uplatnenia bodu D ods. 2 oznámenia Komisie o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov (Ú. v. ES C 207, 1996, s. 4, ...). Z tohto dôvodu bola výška uložených pokút 138,6 milióna eur pre BPB, 85,8 milióna eur pre Knauf, 249,6 milióna eur pre Lafarge a 4,32 milióna eur pre Gyproc.“

Napadnutý rozsudok

- 4 Návrhom, ktorý bol doručený do kancelárie Súdu prvého stupňa 13. februára 2003, spoločnosť Knauf podala žalobu o neplatnosť sporného rozhodnutia. Subsidiárne sa domáhala, aby Súd prvého stupňa znížil výšku pokuty, ktorá jej bola uložená.

- 5 Súd prvého stupňa napadnutým rozsudkom zamietol žalobu ako celok.

Návrhy účastníkov konania

- 6 Svojím odvolaním sa spoločnosť Knauf domáha, aby Súdny dvor:

— zrušil napadnutý rozsudok,

— subsidiárne vrátil vec Súdu prvého stupňa na opätovné prejednanie,

- subsidiárne znížil výšku pokuty, ktorá jej bola uložená v článku 3 sporného rozhodnutia, a to primerane, ale v každom prípade najmenej o 54,51 milióna eur, a

  - zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.
- 7 Komisia navrhuje odvolanie zamietnuť a zaviazat' odvolateľku na náhradu trov konania.

O odvolaní

- 8 Na podporu odvolania spoločnosť Knauf uvádza tri odvolacie dôvody založené po prvé na porušení práva na obhajobu, po druhé na porušení článku 81 ES a po tretie na porušení článku 15 nariadenia č. 17.

O prvom odvolacom dôvode založenom na porušení práva na obhajobu

- 9 Prvý odvolací dôvod sa delí na dve odlišné časti, ktoré treba preskúmať postupne.

O prvej časti prvého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zamietnutia prístupu k dôkazom svedčiacim v neprospech

— Argumentácia účastníkov konania

- 10 Spoločnosť Knauf v podstate spochybňuje body 49 a 50 napadnutého rozsudku v tom, že Súd prvého stupňa protiprávne porušil svoju povinnosť preskúmať dôsledky toho, že jej Komisia odmietla poskytnúť prístup k niektorým dôkazom svedčiacim v jej neprospech. Tvrdí, že vzhľadom na to, že uviedla nesprístupnené dôkazy svedčiace v jej neprospech a časti sporného rozhodnutia, ktoré sa zakladali výlučne na týchto dôkazoch, nebolo potrebné uviesť už nič navyše, aby sa prijal záver, že keby sa uvedené dôkazy boli vylúčili, zmenili by sa príslušné časti sporného rozhodnutia. Keďže uvedené časti sa týkajú materiálnej stránky porušenia ako celku, sporné rozhodnutie by bolo úplne iné.

- 11 Komisia zastáva názor, že prvá časť prvého odvolacieho dôvodu je bezpredmetná, pretože smeruje len voči tvrdeniu, ktoré bolo uvedené len pre úplnosť, ako vyplýva aj z bodu 63 napadnutého rozsudku. Okrem toho tvrdí, že spoločnosť Knauf nepreukázala, že výsledok, ku ktorému Komisia dospela, by bol iný, keby odvolateľka mala prístup k nesprístupneným dôkazom svedčiacim v jej neprospech.

— Posúdenie Súdnyim dvorom

- 12 Treba uviesť, že Súd prvého stupňa v bode 49 napadnutého rozsudku konštatoval, že s výnimkou niekoľkých podrobnejších príkladov odvolateľka len vymenovala jednotlivé časti sporného rozhodnutia, v ktorých boli uvedené nesprístupnené dôkazy, a prijal záver, že vymenovanie nestačí na splnenie povinnosti stanovenej v judikatúre, ktorá vyžaduje, aby odvolateľka preukázala, že záver, ku ktorému dospela Komisia v tomto rozhodnutí, by bol iný, keby dokument, ku ktorému tento podnik nemal prístup, nebol ako dôkaz prípustný. Súd prvého stupňa preto, ako už bolo uvedené v bode 50 toho istého rozsudku, preskúmal údajné porušenie prístupu k dokumentom ako dôkazom svedčiacim v neprospech len vo svetle výhrad, ktoré odvolateľka výslovne uviedla.
- 13 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry je neoznámenie dokumentu porušením práva na obhajobu iba vtedy, ak môže dotknutý podnik preukázať, po prvé, že Komisia vychádzala z tohto dokumentu na podporu svojej výhrady týkajúcej sa existencie porušenia, a po druhé, že výhrada mohla byť preukázaná len odkazom na tento dokument. Ak existovali iné listinné dôkazy, o ktorých účastníci konania vedeli počas správneho konania a ktoré konkrétne podporili zistenia Komisie, skutočnosť, že dokument svedčiaci v neprospech dotknutej osoby, ku ktorému táto osoba nemala prístup, bol ako dôkaz neprípustný, by neovplyvnila platnosť výhrad potvrdených v napadnutom rozhodnutí. Je teda na dotknutom podniku, aby preukázal, že záver, ku ktorému Komisia dospela vo svojom rozhodnutí, by bol iný v prípade, ak by dokument, ktorý nebol tomuto podniku sprístupnený a z ktorého Komisia vychádzala pri zistení porušenia, nebol prípustný ako dôkaz (rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, body 71 až 73).

- 14 Samotné vymenovanie jednotlivých častí sporného rozhodnutia, v ktorých boli uvedené nesprístupnené dôkazy, nestačí na preukázanie, že záver, ku ktorému dospela Komisia v tomto rozhodnutí, by bol býval iný, keby dokument nebol ako dôkaz prípustný.
- 15 Prvú časť prvého odvolacieho dôvodu preto treba zamietnuť ako bezdôvodnú.

O druhej časti prvého odvolacieho dôvodu týkajúcej sa zamietnutia prístupu k dôkazom svedčiacim v prospech

— Argumentácia účastníkov konania

- 16 Po prvé Knauf vytýka Súdu prvého stupňa, že v bodoch 64 a 65 napadnutého rozsudku nesprávne zhrnul jej tvrdenia týkajúce sa odmietnutia Komisie poskytnúť prístup k niektorým dôkazom svedčiacim v jej prospech.
- 17 Po druhé Knauf zastáva názor, že v bodoch 70 až 78 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa nesprávne uplatnil judikatúru Súdneho dvora v oblasti dôkazov svedčiacich v prospech. Odvolateľka by tak nemusela preukázať, že keby mala prístup k odpovediam ostatných dotknutých podnikov na oznámenie o výhradách, sporné rozhodnutie by bolo obsahovo odlišné, ale len to, že predmetné dokumenty mohla

použiť na svoju obhajobu. Súd prvého stupňa však preskúmal, či niektoré dôkazy navrhnuté odvolateľkou, ktoré svedčili v jej prospech, mohli ovplyvniť výsledok sporného rozhodnutia.

- 18 Po tretie Knauf spochybňuje zistenie Súdu prvého stupňa, podľa ktorého odpoveď spoločnosti BPB na oznámenie o výhradách neobsahuje nijaké dôkazy svedčiace v jej prospech. Tvrdí, že v súlade so všeobecnými zásadami dokazovania sa vyjadrenia ostatných dotknutých podnikov považujú za dôkazy. Navyše skutočnosť, že odvolateľka počas správneho konania uviedla tie isté tvrdenia, nič nemení na povahe tvrdení iných dotknutých podnikov.
- 19 Na záver odvolateľka vytýka Súdu prvého stupňa, že nepreskúmal niektoré časti odpovede spoločnosti BPB na oznámenie o výhradách, ktoré uviedla ako nesprístupnené dôkazy svedčiace v jej prospech.
- 20 Komisia zastáva názor, že Súd prvého stupňa správne uplatnil judikatúru Súdneho dvora v tejto oblasti a že neskreslil argumentáciu odvolateľky.
- 21 Táto inštitúcia rovnako tvrdí, že spoločnosť Knauf sa obmedzuje len na opakovanie tvrdení, ktoré už uviedla pred Súdom prvého stupňa, a snaží sa tak o opätovné preskúmanie výhrad pred Súdnym dvorom, čo znamená, že druhá časť prvého odvolacieho dôvodu je neprípustná. Okrem toho odvolateľka nepreukázala, ako jej mohli predmetné nesprístupnené dôkazy pomôcť pri jej obhajobe.

— Posúdenie Súdnyim dvorom

- 22 Právo na prístup k spisu ako prejav zásady dodržiavania práva na obhajobu znamená, že Komisia musí dotknutému podniku umožniť, aby preskúmal všetky písomnosti vo vyšetrovacom spise, ktoré môžu byť relevantné pre jeho obhajobu. Ide o písomnosti svedčiace tak v prospech, ako aj v neprospech, s výnimkou obchodných tajomstiev iných podnikov, interných dokumentov Komisie a iných dôverných informácií (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 68 a tam citovaná judikatúra).
- 23 Pokiaľ ide o sprístupnenie dokumentu svedčiaceho v prospech, podľa ustálenej judikatúry musí dotknutý podnik len preukázať, že nesprístupnenie mohlo na jeho úkor ovplyvniť priebeh konania a obsah rozhodnutia Komisie. Preto stačí, ak preukáže, že uvedené dokumenty by vo svoj prospech mohol použiť na svoju obhajobu v tom zmysle, že keby mal možnosť využiť ich počas správneho konania, mohol by sa dovoliť okolností, ktoré sa nezhodujú so závermi Komisie v tomto štádiu, a teda by mal možnosť nejakým spôsobom ovplyvniť posúdenie, ku ktorému Komisia v rozhodnutí dospela, prinajmenšom čo sa týka závažnosti a trvania správania, ktoré mu bolo vytýkané, a teda výšky pokuty (rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, body 74 a 75, ako aj citovaná judikatúra).
- 24 Z toho vyplýva, že odvolateľka má preukázať nielen to, že nemala prístup k niektorým dôkazom svedčiacim v jej prospech, ale aj to, že ich mohla použiť na svoju obhajobu.

- 25 V tejto súvislosti Súd prvého stupňa v bodoch 72 až 77 napadnutého rozsudku konštatoval, že odvolateľka nepreukázala, že na svoju obhajobu mohla použiť predmetné nesprístupnené dokumenty, pretože počas správneho konania predložila rovnakú argumentáciu, ako bola uvedená v týchto dokumentoch, a túto argumentáciu Komisia zamietla v spornom rozhodnutí. Na tomto základe preto Súd prvého stupňa rozhodol v bode 78 toho istého rozsudku, že aj keby odvolateľka počas správneho konania mohla využiť tieto dokumenty, nemohli by ovplyvniť posúdenie, ku ktorému Komisia dospela.
- 26 Treba pritom uviesť, že odvolateľka nespochybňuje posúdenie Súdu prvého stupňa, podľa ktorého odvolateľka nepreukázala, že dokumenty, ktoré jej neboli sprístupnené počas správneho konania, mohla použiť na svoju obhajobu.
- 27 Aj za predpokladu, že predmetné dokumenty by predstavovali dôkazy svedčiace v jej prospech, ako tvrdí odvolateľka, toto konštatovanie nemôže viesť k zrušeniu napadnutého rozsudku.
- 28 Okrem toho je síce pravda, ako tvrdí aj odvolateľka, že Súd prvého stupňa v bode 74 napadnutého rozsudku nesprávne uplatnil judikatúru uvedenú v bode 23 tohto rozsudku, keď uviedol, že informácie uvedené v nesprístupnenom dokumente svedčiacom v jej prospech, konkrétne v bode 4.2.1 odpovede spoločnosti BPB na oznámenie o výhradách, nemohli zmeniť „konečný výsledok“ sporného rozhodnutia, toto pochybenie však nespôsobuje neplatnosť napadnutého rozsudku, lebo odvolateľka sa nepokúsila preukázať, že uvedené informácie mohla použiť na svoju obhajobu najmä vo svetle konštatovaní Súdu prvého stupňa, podľa ktorých Komisia už zohľadnila tieto tvrdenia vo svojom rozhodnutí.

- 29 Túto výhradu preto treba zamietnuť ako bezpredmetnú.
- 30 Výhrada založená na údajnom skreslení tvrdení, ktoré spoločnosť Knauf predložila v prvostupňovom konaní a ktoré boli údajne nesprávne zhrnuté v bode 65 napadnutého rozsudku, nemôže uspieť.
- 31 Ak totiž odvolateľka tvrdí, že došlo ku skresleniu jej tvrdení, musí v zmysle článku 256 ZFEÚ, článku 58 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora Európskej únie a článku 112 ods. 1 prvého pododseku písm. c) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora presne označiť dôkazy, ktoré Súd prvého stupňa skreslil (pozri analogicky rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, bod 50). Odvolateľka však presne neoznačila svoje dôkazy, ktoré boli skreslené v napadnutom rozsudku.
- 32 Ďalej vzhľadom na to, že odvolateľka nevytýka Súdu prvého stupňa, že neposkytol odpoveď na jej dôvody a závery v prvostupňovom konaní, otázka, či Súd prvého stupňa nesprávne zhrnul jej tvrdenia, nemá vplyv na výsledok tohto konania.
- 33 Nemožno prijať ani výhradu založenú na tom, že Súd prvého stupňa údajne nezohľadnil niektoré časti odpovede spoločnosti BPB na oznámenie o výhradách, najmä body 4.1.16 a 4.2.3 tejto odpovede.

- 34 Pokiaľ ide o bod 4.1.16 tejto odpovede, treba uviesť, že jej hlavný prínos spočíva v tvrdení, že „hospodárska súťaž na európskych trhoch zostala silná“ aj napriek „údajnému záväzku“ dosiahnutému na stretnutí v Londýne. Otázke trvajúcej hospodárskej súťaže sa však Súd prvého stupňa venoval v bodoch 72 a 75 napadnutého rozsudku.
- 35 Pokiaľ ide o bod 4.2.3 odpovede BPB na oznámenie o výhradách, uvádza sa v ňom, že číselné údaje, ktoré si medzi sebou vymenili spoločnosť BPB a jej konkurenti, neboli zahrnuté do plánovacieho procesu BPB. Súd prvého stupňa však výslovne odpovedal na tvrdenie odvolateľky, keď v bodoch 73 a 74 napadnutého rozsudku preskúmal skutočnosti, ktoré boli predmetom tejto výmeny informácií, ako aj údajnú skutočnosť, že takto vymenené informácie boli známe len pánovi D, riaditeľovi spoločnosti Gyproc, a generálnemu riaditeľovi spoločnosti BPB.
- 36 Druhú časť prvého odvolacieho dôvodu tak treba zamietnuť.
- 37 Prvý odvolací dôvod, ktorý spoločnosť Knauf uvádza na podporu svojho odvolania, preto treba zamietnuť.

O druhom odvolacom dôvode založenom na porušení článku 81 ods. 1 ES

Argumentácia účastníkov konania

- 38 Spoločnosť Knauf tvrdí, že Súd prvého stupňa dospel k záveru o porušení článku 81 ods. 1 ES tak, že sa v bodoch 140 až 298 napadnutého rozsudku oprel o konštatovania založené na dôkazoch svedčiacich v jej neprospech, ku ktorým nemala prístup. Okrem toho Súd prvého stupňa nedodrжал svoje vyjadrenie v bode 63 toho istého rozsudku, že pri skúmaní merita veci nebude na dotknuté dôkazy prihliadať.
- 39 Ďalej odvolateľka zastáva názor, že aj keby sa vzali do úvahy nesprístupnené dôkazy svedčiace v jej neprospech, ani jedna z piatich zložiek porušenia, ktoré sa jej vytýka, konkrétne stretnutie v Londýne v roku 1992, výmeny informácií o objemoch predaja v Nemecku, vo Francúzsku, v Beneluxe a Spojenom kráľovstve od roku 1992 do roku 1998, výmeny informácií o cenových zvýšeníach v Spojenom kráľovstve od roku 1992 do roku 1998, dohody o rozdelení trhu v Nemecku (stretnutia vo Versailles, v Bruseli a Haagu) od júna 1996 a dohody o cenových zvýšeníach v Nemecku od roku 1996, nespĺňa kritériá nevyhnutné na prijatie záveru o existencii porušenia článku 81 ods. 1 ES.
- 40 Komisia tvrdí, že druhý odvolací dôvod je neprípustný ako celok, pretože sa týka len skutkových zistení Súdu prvého stupňa.

- 41 Okrem toho uvádza, že Knauf nespochybňuje existenciu jediného trvajúceho porušenia, na ktorom je sporné rozhodnutie založené. Existencia protisúťažného postupu alebo dohody sa však musí vyvodiť z určitého množstva zhôd okolností a nepriamych dôkazov, ktoré posudzované ako celok môžu v prípade neexistencie iného koherentného vysvetlenia predstavovať dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže.

Posúdenie Súdny dvorom

- 42 Po prvé, pokiaľ ide o výhradu, že Súd prvého stupňa vo svojom závere o porušení článku 81 ods. 1 ES vychádzal z dôkazov svedčiacich v neprospech odvolateľky, ku ktorým nemala prístup, treba uviesť, že odvolateľka presne nevymedzila nesprístupnené dôkazy svedčiace v jej neprospech, z ktorých Súd prvého stupňa vychádzal, ale odkázala len súhrnne na body 140 až 298 napadnutého rozsudku.
- 43 Z článku 256 ZFEÚ, článku 58 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora a článku 112 ods. 1 písm. c) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora však vyplýva, že odvolanie musí uvádzať presným spôsobom napádané časti rozsudku, ktorého zrušenia sa domáha, ako aj právne tvrdenia, o ktoré sa tento návrh osobitne opiera (pozri najmä rozsudky zo 4. júla 2000, Bergaderm a Goupil/Komisia, C-352/98 P, Zb. s. I-5291, bod 34; z 8. januára 2002, Francúzsko/Monsanto a Komisia, C-248/99 P, Zb. s. I-1, bod 68, ako aj z 22. decembra 2008, British Aggregates/Komisia, C-487/06 P, Zb. s. I-10515, bod 121).
- 44 Táto výhrada je preto neprípustná.

- 45 Po druhé, pokiaľ ide o výhradu týkajúcu sa povahy porušenia každej z piatich zložiek konania vytýkaného odvolateľke, treba uviesť, že Súd prvého stupňa v bode 306 napadnutého rozsudku konštatoval, že zo sporného rozhodnutia jasne vyplýva, že „všetky tieto dohody a zosúladené postupy sú v prejednávanej veci súčasťou viacerých snáh dotknutých podnikov, ktoré sledujú rovnaký ekonomický cieľ, a to obmedziť hospodársku súťaž, a predstavujú rôzne prejavy komplexnej a trvajúcej dohody, ktorá má za cieľ alebo za následok obmedzenie hospodárskej súťaže. Vzhľadom na to, že uvedené dohody a zosúladené postupy bez prerušenia od roku 1992 do roku 1998 zásadným spôsobom formovali spoločnú vôľu stabilizovať, čiže obmedziť hospodársku súťaž prinajmenšom na trhoch so sadrokartónovými doskami v Nemecku, Francúzsku, Spojenom kráľovstve a Beneluxe, Komisia vymedzila porušenie ako jediné, komplexné a trvajúce porušenie“. V bode 321 uvedeného rozsudku Súd prvého stupňa zamietol výhrady odvolateľky namierené proti kvalifikácii protiprávneho kartelu ako jediného, trvajúceho porušenia.
- 46 Spoločnosť Knauf nespochybňuje záver Súdu prvého stupňa o existencii jediného trvajúceho porušenia, ale obmedzuje sa na tvrdenie, že žiadna z piatich konštitutívnych častí porušenia, ktoré sa jej vytýka, nepodporuje záver o porušení článku 81 ods. 1 ES.
- 47 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že na preukázanie existencie porušenia článku 81 ods. 1 ES musí Komisia predložiť vierohodné, presné a zhodujúce sa dôkazy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 31. marca 1993, Ahlström Osakeyhtiö a i./Komisia, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 a C-125/85 až C-129/85, Zb. s. I-1307, bod 127). Je však potrebné zdôrazniť, že každý dôkaz predložený Komisiou nemusí so zreteľom na každý prvok porušenia nutne zodpovedať týmto kritériám. Postačuje, ak súbor dôkazov, o ktoré sa táto inštitúcia opiera, zodpovedá v celom posúdení tejto požiadavke.

- 48 Preto aj za predpokladu, že rozličné zložky porušenia posudzované izolovane nepredstavujú zakázanú dohodu alebo zakázaný postup podľa článku 81 ods. 1 ES, ako to tvrdí odvolateľka, tento záver nebráni tomu, aby tieto zložky posudzované ako celok tvorili takú dohodu alebo postup.
- 49 Ako už totiž Súdny dvor rozhodol, vzhľadom na to, že zákazy zúčastňovať sa na takých protisúťažných postupoch a dohodách, ako aj sankcie, ktoré môžu postihnúť subjekty, ktoré sa na nich zúčastňujú, sú všeobecne známe, je bežné, že činnosti v rámci týchto protisúťažných postupov a dohôd, ako aj stretnutia sa uskutočňujú tajne a súvisiaca dokumentácia je obmedzená na minimum. Aj keď Komisia objaví písomnosti jasne potvrdzujúce protiprávny kontakt medzi hospodárskymi subjektmi, tieto písomnosti sú obyčajne len zlomkovité a nesúrodé do takej miery, že je často nutné vyvodiť niektoré detaily prostredníctvom dedukcie. Vo väčšine prípadov sa preto existencia protisúťažného postupu alebo dohody musí vydedukovať z určitého množstva zhôd okolností a nepriamych dôkazov, ktoré posudzované ako celok môžu v prípade neexistencie iného koherentného vysvetlenia predstavovať dôkaz porušenia pravidiel hospodárskej súťaže (pozri v tomto zmysle rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, body 55 až 57).
- 50 Uvedená výhrada je preto bezpredmetná.
- 51 Druhý odvolací dôvod, ktorý spoločnosť Knauf uvádza na podporu svojho odvolania, preto treba zamietnuť ako čiastočne neprípustný a čiastočne nedôvodný.

O treťom odvolacom dôvode založenom na porušení článku 15 nariadenia č. 17 a porušení článku 81 ES

Argumentácia účastníkov konania

- 52 Spoločnosť Knauf v prvom rade tvrdí, že z bodu 348 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa nekonal objektívne a nestranne, ale naopak prejedlikoval, že sa jej musí uložiť pokuta za konanie spoločnosti Gebrüder Knauf Verwaltungsgesellschaft KG (ďalej len „GKV“) a jej dcérskych spoločností, zatiaľ čo konštatovanie o tom, že tieto spoločnosti profitovali z predmetného porušenia, nie je vôbec odôvodnené.
- 53 Odvolateľka zastáva názor, že Súd prvého stupňa porušil aj článok 15 nariadenia č. 17, keď konštatoval, že odvolateľka tvorila hospodársky celok s ďalšími spoločnosťami rodiny Knauf (ďalej len „skupina Knauf“) a bola zodpovedná za konanie tejto skupiny.
- 54 Spoločnosť Knauf kritizuje faktory, na ktorých Súd prvého stupňa založil svoj záver o hospodárskom celku existujúcom medzi spoločnosťami Knauf, GKV a jej dcérskymi spoločnosťami. Konkrétne rozsudok Súdneho dvora zo 16. novembra 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia (C-286/98 P, Zb. s. I-9925) nemožno uplatniť, pretože odvolateľka nie je kontrolovaná inou spoločnosťou ani inú spoločnosť nekontroluje. Okrem toho nemožno uplatniť ani rozsudok Súdu prvého stupňa z 11. decembra 2003, Minoan Lines/Komisia (T-66/99, Zb. s. II-5515), na ktorý sa Súd prvého stupňa odvolal v bodoch 350, 351 a 355 napadnutého rozsudku, pretože sa týka obchodného zastúpenia. Rovnako je to aj v prípade rozsudku Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002,

HFB a i./Komisia (T-9/99, Zb. s. II-1487), pretože v tomto rozsudku sa konštatovanie o hospodárskom celku zakladalo na skutočnosti, že všetky akcie v rôznych spoločnostiach vlastnila tá istá osoba, zatiaľ čo v prejednávanej veci je odvolateľka a spoločnosť GKV vo vlastníctve 22 spoločníkov, z ktorých má každý menšinový podiel.

⁵⁵ Záver o hospodárskom celku sa nemôže zakladať ani na skutočnosti, že odvolateľku a ďalšie spoločnosti patriace do skupiny s rovnakým menom spoločne kontrolujú mnohí spoločníci patriaci k rodine Knauf, pretože o spoločnej kontrole nemožno hovoriť, ak môže dôjsť k pohybu alebo zmenám väčšinových podielov spoločníkov. Podľa rodinnej zmluvy z 9. decembra 1994 (ďalej len „rodinná zmluva“), ktorú Súd prvého stupňa spomenul v bode 349 napadnutého rozsudku, dotknuté spoločnosti nepodliehajú spoločnej kontrole. Spoločnosť Knauf v tejto súvislosti zastáva názor, že napadnutý rozsudok je v rozpore s judikatúrou Súdneho dvora, najmä s jeho rozsudkom z 2. októbra 2003, *Aristrain/Komisija* (C-196/99 P, Zb. s. I-11005), v ktorom rozhodol, že samotná skutočnosť, že základné imanie dvoch odlišných obchodných spoločností patrí jednej osobe alebo jednej rodine, nestačí na prijatie záveru o existencii hospodárskeho celku medzi týmito dvoma spoločnosťami.

⁵⁶ Okrem toho skutočnosť, že tí istí dvaja spoločníci viedli všetky spoločnosti skupiny Knauf a zastupovali ich počas obdobia porušovania, nie je relevantná. Relevantná nie je ani výmena informácií medzi spoločnosťami tejto skupiny, oznamovanie číselných obchodných údajov počas správneho konania, skutočnosť, že väčšina dokumentov nájdených počas kontrol bola vypracovaná na hlavičkovom papieri spoločnosti Knauf s jej identifikačnými údajmi, ani jej postavenie kontaktnej osoby počas správneho konania.

- 57 Pokiaľ ide o to, že zodpovednosť za konanie spoločností skupiny Knauf sa pripísala odvolateľke, odvolateľka kritizuje bod 356 napadnutého rozsudku a tvrdí, že skutočnosť, že je jedinou spoločnosťou, ktorú GKV neriadi, nevysvetľuje, prečo bola pokuta uložená len jej, a nie spoločnosti GKV.
- 58 Spoločnosť Knauf sa domnieva, že vyjadrenie v bode 357 napadnutého rozsudku, podľa ktorého koordinovala operatívnu činnosť skupiny Knauf na relevantnom trhu, odporuje vyjadreniu v bode 337 napadnutého rozsudku, kde sa uvádza, že „neexistuje jeden právny subjekt na čele [skupiny Knauf], ktorý by ako orgán koordinujúci činnosti skupiny mohol byť zodpovedný za porušenia spáchané rôznymi spoločnosťami“.
- 59 Odvolateľka napokon kritizuje body 359 a 360 napadnutého rozsudku, podľa ktorých mala počas správneho konania namietat voči domnienke Komisie o existencii hospodárskeho celku s ostatnými spoločnosťami skupiny Knauf, aby v tejto súvislosti neprišla o možnosť podať žalobu na Súd prvého stupňa. Uvedené vyjadrenie podľa nej porušuje zásadu *in dubio pro reo*.
- 60 Komisia namieta proti všetkým tvrdeniam odvolateľky predloženým v rámci tretieho odvolacieho dôvodu uvedeného na podporu odvolania a tvrdí, že konštatovania Súdu prvého stupňa o existencii hospodárskeho celku neobsahujú právne nedostatky.

Posúdenie Súdnyim dvorom

- 61 Po prvé, pokiaľ ide o výhradu založenú na údajne chýbajúcej objektivite a nestrannosti Súdu prvého stupňa, keď v bode 348 napadnutého rozsudku konštatoval, že dcérske spoločnosti GKV profitovali z predmetného porušenia, treba pripomenúť, že Súdny dvor nemá právomoc zisťovať skutkový stav a v zásade ani skúmať dôkazy, ktoré Súd prvého stupňa uznal na preukázanie tohto skutkového stavu. Posúdenie skutkového stavu a dôkazov predložených Súdu prvého stupňa teda nepredstavuje, s výnimkou prípadu nesprávneho posúdenia týchto dôkazov, právnu otázku, ktorá ako taká podlieha preskúmaniu Súdnyim dvorom (rozsudok z 3. septembra 2009, Papierfabrik August Koehler a i./Komisia, C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P, Zb. s. I-7191, bod 52 a citovaná judikatúra).
- 62 Keďže odvolateľka nevytýkala skreslenie dôkazov, z ktorých Súd prvého stupňa vychádzal pri svojom konštatovaní v bode 348 napadnutého rozsudku, podľa ktorého dcérske spoločnosti GKV profitovali z predmetného porušenia, jej výhrada v skutočnosti smeruje k tomu, aby sa tieto dôkazy nanovo posúdili, čo nepatrí do právomoci Súdneho dvora. Túto výhradu preto treba zamietnuť ako neprípustnú.
- 63 Po druhé, pokiaľ ide o výhradu založenú na porušení článku 15 nariadenia č. 17, treba uviesť, že spoločnosť Knauf spochybňuje jednak záver Súdu prvého stupňa o tom, že GKV a jej dcérske spoločnosti na jednej strane a odvolateľka na druhej strane tvoria hospodársky celok v zmysle práva hospodárskej súťaže, ako aj záver, podľa ktorého je odvolateľka zodpovedná za konanie skupiny Knauf.

- 64 Pokiaľ ide o otázku existencie hospodárskeho celku, treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry právo Únie v oblasti hospodárskej súťaže sa týka činností podnikov a pojem „podnik“ zahŕňa každý subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť bez ohľadu na jeho právne postavenie a spôsob financovania. Pod pojmom „podnik“ v tomto kontexte treba rozumieť hospodársku jednotku, aj keď je táto hospodárska jednotka z právneho hľadiska zložená z viacerých fyzických alebo právnických osôb (rozsudok z 10. septembra 2009, Akzo Nobel a i./Komisia, C-97/08 P, Zb. s. I-8237, body 54 a 55, ako aj citovaná judikatúra).
- 65 Existenciu takého hospodárskeho celku tak možno odvodiť z celého radu zhodných skutočností, hoci ani jedna z týchto skutočností – ak sa posudzujú izolovane – nestačí na prijatie záveru o existencii takého celku.
- 66 V prejednávanej veci Súd prvého stupňa rozhodol o existencii hospodárskeho celku na základe všetkých existujúcich skutočností. V bode 344 napadnutého rozsudku konštatoval po prvé, že spoločníci odvolateľky a ostatných spoločností patriacich rodine Knauf, najmä spoločnosti GKV, sú tí istí, teda 21 fyzických osôb – rodinných príslušníkov – a jedna spoločnosť, v ktorej sú ďalší štyria rodinní príslušníci.
- 67 Po druhé Súd prvého stupňa v bode 345 napadnutého rozsudku uviedol, že dvaja spoločníci, ktorí sú komplementármi spoločnosti Knauf, čiže páni B a C, sú takisto aj komplementármi všetkých spoločností skupiny Knauf.
- 68 Po tretie Súd prvého stupňa v bode 347 napadnutého rozsudku konštatoval, že spoločnosť GKV má podiely vo viacerých spoločnostiach pôsobiacich na trhu so sadrokartónom kontrolovaných rodinou Knauf a v bode 348 toho istého rozsudku zdôraznil,

že táto spoločnosť je len holdingovou spoločnosťou bez zamestnancov, ktorá vlastní a riadi zúčastnené spoločnosti pre 22 spoločníkov, ktorí ju vlastní a je závislá od odvolateľky, čo sa týka vedenia a priestorov.

69 Po štvrté Súd prvého stupňa v bode 349 napadnutého rozsudku zohľadnil rodinnú zmluvu, ktorá v článku 1 ods. 2 stanovuje, že jej cieľom je zaručiť jednotné vedenie a jednotnú správu spoločností skupiny Knauf. Podľa odsekov 3 a 4 toho istého článku je cieľom tejto zmluvy aj zaručiť jednotný, sústredený výkon práv v celej skupine a zabezpečiť, aby rozhodnutia potrebné pre budúce vedenie, organizáciu a právnu formu spoločnosti boli aj naďalej možné a aby im nemohol zabrániť jeden spoločník alebo len malý počet spoločníkov. Medzi týchto spoločníkov patria podľa článku 2 tejto zmluvy najmä spoločnosti Knauf a GKV.

70 Po piate Súd prvého stupňa v bode 346 napadnutého rozsudku konštatoval, že údaje o objeme predaja odvolateľky, ktoré boli predmetom výmeny počas trvania porušovania, sa týkali všetkých spoločností skupiny Knauf, ktoré pôsobili na trhu so sadrokartónovými doskami, a že nič nenasvedčovalo tomu, že páni B a C nezastupovali túto skupinu počas jednotlivých prejavov porušenia.

71 Napokon z bodu 347 napadnutého rozsudku vyplýva, že samotná odvolateľka vo svojej odpovedi na žiadosť o informácie na základe článku 11 nariadenia č. 17 zaslala 19. septembra 2002 informácie o celkovom obrate skupiny bez toho, aby ju o to Komisia žiadala.

- 72 Na základe všetkých týchto skutočností Súd prvého stupňa mohol oprávnené prijať záver v bode 350 napadnutého rozsudku, že spoločnosti patriace k rodine Knauf tvoria jednotný hospodársky celok.
- 73 Pokiaľ ide o skutočnosť, na ktorú výslovne poukázala spoločnosť Knauf, že ju aj spoločnosť GKV má vo vlastníctve 22 spoločníkov, z ktorých každý vlastní menšinový podiel, čo znamená, že nemôže dôjsť k pohybu väčšinových podielov alebo hlasov spoločníkov rôznych spoločností skupiny Knauf, treba uviesť, že Súd prvého stupňa zohľadnil skutočnosť, že všetky spoločnosti sú vo vlastníctve tých istých 22 spoločníkov, ktorí sú navyše členmi rodiny Knauf, len ako jeden z dôkazov, ktoré môžu preukázať existenciu hospodárskeho celku. Možnosť vytvárania pohyblivých väčšinových podielov napokon sama osebe nevyplýva existenciu hospodárskeho celku.
- 74 Na rozdiel od toho, čo tvrdí spoločnosť Knauf, nie je pravda, že Súd prvého stupňa si nesprávne vyložil už citovaný rozsudok Súdneho dvora Aristrain/Komisija. V bode 99 tohto rozsudku totiž Súdny dvor konštatoval, že len samotná skutočnosť, že imanie dvoch samostatných obchodných spoločností vlastní tá istá osoba alebo tá istá rodina, sama osebe nestačí na preukázanie, že tieto dve spoločnosti tvoria hospodársky celok. Ako však bolo uvedené v predchádzajúcom odseku, Súd prvého stupňa sa pri svojom závere o existencii hospodárskeho celku neopieral len o skutočnosť, že spoločnosti v rámci skupiny Knauf sú vo vlastníctve tej istej rodiny.
- 75 Spoločnosť Knauf spochybňuje aj relevanciu rodinnej zmluvy, na ktorú Súd prvého stupňa poukazuje v bode 349 napadnutého rozsudku. Podľa nej má táto zmluva len

umožniť, aby podiely tvoriace imanie spoločností v skupine Knauf v budúcnosti zostali vo vlastníctve členov rodiny Knauf. Okrem toho má zabrániť tomu, aby ju kontrolovali len niektorí spoločníci alebo skupiny spoločníkov.

- 76 Aj za predpokladu, že cieľom tejto rodinnej zmluvy sú ciele uvedené v predchádzajúcom bode, treba uviesť, že odvolateľka nespochybňuje, že cieľom zmluvy výslovne uvedeným v jej článku 1 ods. 2 je „zabezpečiť jednotné vedenie a jednotnú správu spoločností skupiny Knauf“.
- 77 Odvolateľka zastáva okrem toho názor, že skutočnosť, že páni B a C sú komplementármi vo všetkých spoločnostiach skupiny Knauf, nie je relevantná, čo sa týka existencie hospodárskeho celku, pretože nevyklucuje, aby boli jednotlivé spoločnosti tejto skupiny samostatné z hľadiska práva hospodárskej súťaže. Skutočnosť, že uvedené spoločnosti vedú tí istí dvaja spoločníci, však umožňuje skutočne zistiť ich jednotné vedenie a správu v zmysle článku 1 ods. 2 rodinnej zmluvy.
- 78 Pokiaľ ide o informácie o obrate všetkých spoločností skupiny Knauf pôsobiacich na trhu so sadrokartónovými doskami v rámci dotknutého porušenia, treba zdôrazniť, na rozdiel od toho, čo tvrdí odvolateľka, že táto skutočnosť predstavuje ďalší dôkaz o tom, že tieto spoločnosti konali, prinajmenšom počas obdobia porušenia, ako hospodársky celok v spoločnom záujme.
- 79 Tvrdenie, podľa ktorého Súd prvého stupňa porušil zásadu *in dubio pro reo*, keď v bode 346 napadnutého rozsudku konštatoval, že z nijakého dokumentu nevyplýva, že by páni B a C nezastupovali skupinu Knauf v rámci porušenia, rovnako nemôže uspieť. V uvedenom bode 346 totiž Súd prvého stupňa len jednoducho konštatoval,

že z dôkazov, ktoré mu boli predložené, vyplýva, že páni B a C mali postavenie zástupcov tejto skupiny počas porušenia a že mu nebol predložený nijaký dôkaz o opaku.

⁸⁰ V tejto súvislosti treba pripomenúť judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej strana alebo orgán, ktoré tvrdia, že došlo k porušeniu pravidiel hospodárskej súťaže, by mali dokázať existenciu takéhoto porušenia, a podnik alebo združenie podnikov, ktoré sa dovolávajú práva na obhajobu proti zisteniu porušenia, by mali preukázať splnenie podmienok na uplatnenie takejto obhajoby tak, aby uvedený orgán musel následne predložiť iný dôkaz. Aj keď podľa týchto zásad nesie dôkazné bremeno Komisia alebo dotknutý podnik či združenie podnikov, skutkové tvrdenie, o ktoré sa účastník konania opiera, si môže svojou povahou vyžadovať vysvetlenie alebo odôvodnenie zo strany druhého účastníka konania, a ak toto odôvodnenie nie je poskytnuté, možno dospieť k záveru, že dôkazné bremeno bolo unesené (pozri rozsudok Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný, body 78 a 79).

⁸¹ Spoločnosť Knauf tiež tvrdí, že niektoré rozsudky, o ktoré sa Súd prvého stupňa oprel v napadnutom rozsudku, nie sú relevantné.

⁸² Pokiaľ ide o už citovaný rozsudok Kopparbergs Bergslags/Komisia, treba uviesť, že Súd prvého stupňa nevychádzal z tohto rozsudku pri svojom závere o existencii hospodárskeho celku. Okrem toho skutočnosť, že v prejednávanej veci nejde o dcérsku spoločnosť v 100 % vlastníctve materskej spoločnosti, na rozdiel od okolností, ktoré existovali vo veci, ktorá viedla k uvedenému rozsudku, nevylučuje prípadnú existenciu hospodárskeho celku v zmysle práva hospodárskej súťaže.

- 83 Pokiaľ ide o už citovaný rozsudok *Minoan Lines/Komisia*, treba zdôrazniť, že Súd prvého stupňa ho uviedol len na podporu všeobecných úvah v oblasti hospodárskej súťaže bez toho, aby vytváral akúkoľvek analógiu medzi okolnosťami v uvedenej veci a v prejednávanej veci.
- 84 S odvolaním na ustálenú judikatúru totiž Súd prvého stupňa v bodoch 350, 351 a 355 napadnutého rozsudku pripomenul, že pod pojmom „podnik“ v kontexte práva hospodárskej súťaže sa musí rozumieť hospodárska jednotka z hľadiska predmetu predmetnej dohody, aj keď z právneho hľadiska je táto hospodárska jednotka zložená z viacerých fyzických alebo právnických osôb, a že taká hospodárska jednotka pozostáva z jednotnej organizácie osobných, hmotných a nehmotných prvkov, ktoré dlhodobo sledujú konkrétny hospodársky cieľ a môžu prispieť k spáchaniu porušenia uvedeného v článku 81 ods. 1 ES. Súd prvého stupňa tiež konštatoval, že ak skupina spoločností tvorí jeden a ten istý podnik, Komisia môže pripísať zodpovednosť za porušenie spáchané týmto podnikom spoločnosti zodpovednej za konanie celej skupiny v rámci porušenia a uložiť jej pokutu.
- 85 Rovnako je to aj v prípade už citovaného rozsudku *HFB a i./Komisia*, pretože z bodu 343 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa poukazoval na tento rozsudok len aby ilustroval relevanciu určitých skutkových okolností na posúdenie existencie hospodárskeho celku, najmä skutočnosti, že tá istá osoba zastávala kľúčové funkcie v rámci riadiacich orgánov spoločností, a tiež skutočnosti, že táto osoba zastupovala pri stretnutiach spolku riaditeľov rôzne podniky a týmto podnikom bola v rámci kartelu pridelená len jediná kvóta.
- 86 Z uvedeného vyplýva, že Súd prvého stupňa sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď rozhodol, že spoločnosti patriace rodine Knauf tvorili hospodársky celok.

- 87 Pokiaľ ide o postavenie samotnej odvolateľky v skupine Knauf, Súd prvého stupňa v bode 358 napadnutého rozsudku konšatoval, že počas správneho konania bola pre Komisiu jedinou kontaktnou osobou a toto svoje postavenie ani raz nespochybnila. V bode 359 toho istého rozsudku Súd prvého stupňa uviedol, že hoci sa zdalo, že Komisia v oznámení o výhradách zastávala názor, že porušenie sa týkalo celej skupiny Knauf a že na základe informácií obsiahnutých v tomto oznámení odvolateľka nemohla nevedieť, že bude pravdepodobne príjemcom konečného rozhodnutia Komisie, napriek tomu odpovedala Komisii bez toho, aby spochybnila svoje postavenie spoločnosti zodpovednej za konanie skupiny počas trvania porušovania.
- 88 V bode 360 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa dospel k záveru, že v takejto situácii spočívalo na odvolateľke bremeno konať v priebehu správneho konania – aby neprišla o možnosť konať neskôr – a to tak, že mala preukázať, že napriek skutočnostiam uvádzaným Komisiou jej nemožno pripísať porušenie, ktorého sa dopustila skupina Knauf.
- 89 V tejto súvislosti treba uviesť, ako to správne tvrdila aj odvolateľka, že pokiaľ ide o uplatnenie článkov 81 ES a 82 ES, žiadne ustanovenie práva Únie neukladá príjemcovi oznámenia o výhradách povinnosť namietat proti jednotlivým skutkovým a právnym zisteniam počas správneho konania, pretože v opačnom prípade to už neskôr v súdnom konaní nebude možné.
- 90 Skutočnosť, že podnik počas správneho konania pred Komisiou výslovne alebo implicitne prizná určité skutkové alebo právne okolnosti, totiž môže predstavovať dodatočný dôkaz pri posúdení dôvodnosti súdnej žaloby, ale nemôže obmedziť samotné uplatnenie práva na podanie žaloby na Súd prvého stupňa, ktoré patrí fyzickej alebo právnickej osobe podľa článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ.

- 91 Bez výslovne stanoveného právneho základu na tento účel je toto obmedzenie v rozpore so základnými zásadami zákonnosti a dodržania práva na obhajobu. Treba napokon dodať, že právo na účinnú súdnu ochranu a prístup k nestrannému súdu je zaručené v článku 47 Charty základných práv Európskej únie, ktorá má podľa článku 6 ods. 1 prvej vety ZEÚ rovnakú právnu silu ako Zmluvy. Podľa článku 52 ods. 1 tejto charty akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných v tejto charte musí byť stanovené zákonom.
- 92 Súd prvého stupňa sa preto svojím konštatovaním, že spoločnosť Knauf mala reagovať počas správneho konania, aby nestratila žalobný nárok pred súdmi Únie, dopustil nesprávneho právneho posúdenia.
- 93 V rozsahu, v akom Súd prvého stupňa rozhodol v bode 362 napadnutého rozsudku, že odvolateľka je spoločnosťou zodpovednou za konanie skupiny Knauf v rámci porušenia, preto treba napadnutý rozsudok zrušiť a vo zvyšnej časti treba odvolanie zamietnuť.

O žalobnom dôvode pred Súdom prvého stupňa založenom na porušení článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17

- 94 Podľa článku 61 prvého odseku Štatútu Súdneho dvora, ak je odvolanie dôvodné, Súdny dvor zruší rozhodnutie Súdu prvého stupňa. Súdny dvor môže sám rozhodnúť s konečnou platnosťou vo veci samej, ak to stav konania dovoľuje. Tak je to aj v danom prípade.

- 95 Pokiaľ ide o postavenie odvolateľky v skupine Knauf, treba preskúmať, či sa Komisia dopustila nesprávneho posúdenia, keď odvolateľku považovala za jedinú zodpovednú za konanie spoločností tejto skupiny, ktoré spoločne tvoria hospodársky celok, ako sa to konštatovalo v bode 86 tohto rozsudku.
- 96 Z organigramu, ktorý odvolateľka predložila v odpovedi na písomnú otázku Súdu prvého stupňa, vyplýva, že v roku 2001 sa na čele tejto skupiny nachádzali tri spoločnosti, konkrétne odvolateľka, GKV a Knauf Fiber Glass GmbH. Posledná uvedená spoločnosť, ktorá svoje činnosti sústreďuje najmä v Spojených štátoch amerických, však nepôsobí na trhu so sadrokartónovými doskami.
- 97 Z organigramu vyplýva, že spoločnosť GKV priamo alebo nepriamo vlastní desiatky spoločností, z ktorých mnohé pôsobia na uvedenom trhu.
- 98 Treba preto preskúmať, či Komisia právom prisúdila zodpovednosť za dotknuté porušenie spoločnosti Knauf, a nie spoločnosti GKV.
- 99 Platilo by to v prípade, keby táto spoločnosť nezávisle neurčovala svoje správanie na predmetnom trhu.
- 100 Pri zisťovaní, či určitá spoločnosť určuje svoje správanie na trhu nezávisle, treba vziať do úvahy všetky relevantné okolnosti súvisiace s hospodárskymi, organizačnými a právnymi väzbami, ktoré spájajú túto spoločnosť so spoločnosťou tej istej skupiny, ktorá je považovaná za zodpovednú za konanie celej skupiny, ktoré sa môžu z prípadu na prípad meniť, a preto nemôžu byť predmetom taxatívneho výpočtu (pozri analogický rozsudok Akzo Nobel a i./Komisia, už citovaný, bod 74).

- 101 Po prvé v prejednávanej veci je nesporné, že spoločnosť GKV je holdingovou spoločnosťou bez zamestnancov, ktorá má a riadi zúčastnené spoločnosti pre 22 spoločníkov, ktorí ju vlastnia, pričom spoločnosť Knauf toto konštatovanie nespochybnila.
- 102 Po druhé z bodu 497 sporného rozhodnutia vyplýva, že spoločnosť GKV je závislá, prinajmenšom čiastočne, od spoločnosti Knauf, pokiaľ ide o jej priestory a zamestnancov, pričom toto konštatovanie odvolateľka takisto nespochybnila.
- 103 Po tretie je nesporné, že Knauf je jedinou spoločnosťou skupiny Knauf pôsobiacou na dotknutom trhu, ktorú neriadi spoločnosť GKV.
- 104 Po štvrté väčšina dokumentov skupiny Knauf, ktoré Komisia zabavila počas kontrol, bola vypracovaná na hlavičkovom papieri odvolateľky s jej identifikačnými údajmi. Aj za predpokladu, že by tvrdenie tejto spoločnosti, ktoré uviedla aj v rámci svojho odvolania, bolo odôvodnené – konkrétne, že dokumenty boli prekopírované náhodne alebo že ich zamestnanci Komisie poverení kontrolou vybrali úmyselne – nič to nemení na skutočnosti, že do spisu nezaradila nijaký dôkaz, ktorý by mohol tento predpoklad potvrdiť.
- 105 Po piate podľa organigramu spomínaného v bode 96 tohto rozsudku má odvolateľka spomedzi všetkých spoločností skupiny Knauf pôsobiacich na trhu so sadrokartónovými doskami zďaleka najväčší obrat. Táto okolnosť naznačuje, že odvolateľka má rozhodujúce postavenie v tejto skupine, prinajmenšom čo sa týka uvedeného trhu.

- 106 Z uvedeného vyplýva, že spoločnosť GKV v skutočnosti neurčuje svoje postavenie na predmetnom trhu nezávisle, ale v tomto ohľade je závislá od spoločnosti Knauf.
- 107 V rozpore s tým, čo táto spoločnosť tvrdí, skutočnosť, že nie je jedinou právnickou osobou na čele skupiny Knauf, nebráni tomu, aby bola považovaná za zodpovednú za konanie tejto skupiny.
- 108 Právna štruktúra skupiny spoločností, ktorá sa vyznačuje absenciou jednej právnickej osoby na čele skupiny, totiž nie je rozhodujúca, pokiaľ táto štruktúra neodráža skutočné fungovanie a organizáciu tejto skupiny.
- 109 Neexistencia právnych väzieb podriadenosti medzi odvolateľkou a spoločnosťou GKV preto nemôže spochybniť záver, podľa ktorého sa odvolateľka musí považovať za zodpovednú za konanie skupiny Knauf, pretože je nesporné, že spoločnosť GKV v skutočnosti neurčuje nezávisle svoje správanie na trhu so sadrokartónovými doskami.
- 110 Z toho vyplýva, že Komisia sa nedopustila nesprávneho posúdenia, keď konštatovala, že odvolateľka sa musí považovať za zodpovednú za konanie skupiny Knauf ako celku.
- 111 Štvrtý žalobný dôvod, ktorý odvolateľka predložila pred Súdom prvého stupňa, založený na porušení článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, preto treba zamietnuť.

O trovách

- 112 Podľa článku 122 prvého odseku rokovacieho poriadku ak je odvolanie dôvodné a ak Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou vo veci samej, potom rozhodne aj o trovách konania.
- 113 Podľa článku 69 ods. 2 uvedeného rokovacieho poriadku uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe článku 118 toho istého rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Podľa článku 69 ods. 3 toho istého rokovacieho poriadku, ak účastníci konania mali úspech len v časti predmetu konania alebo vo výnimočných prípadoch, môže Súdny dvor rozdeliť náhradu trov konania medzi účastníkov konania alebo rozhodnúť tak, že každý z nich znáša vlastné trovy.
- 114 Keďže v prejednávanej veci spoločnosť Knauf a Komisia mali úspech len v časti svojich odvolacích návrhov, treba rozhodnúť tak, že každá z nich znáša vlastné trovy konania, ktoré vznikli na tomto stupni.
- 115 Vzhľadom na to, že žaloba o neplatnosť podaná spoločnosťou Knauf bola naopak zamietnutá, treba potvrdiť bod 2 výrokovej časti napadnutého rozsudku, pokiaľ ide o trovy súvisiace s prvostupňovým konaním.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol a vyhlásil:

- 1. Rozsudok Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev z 8. júla 2008, Knauf Gips/Komisia (T-52/03), sa zrušuje v rozsahu, v akom sa v ňom spoločnosti Knauf Gips KG prisudzuje zodpovednosť za porušenia spôsobené spoločnosťami tvoriacimi skupinu Knauf.**

2. **Vo zvyšnej časti sa odvolanie zamieta.**

3. **Žaloba spoločnosti Knauf Gips KG smerujúca k zrušeniu rozhodnutia Komisie 2005/471/ES z 27. novembra 2002 o konaní podľa článku 81 Zmluvy o ES proti BPB PLC, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA a Gyproc Benelux N.V. (vec COMP/E-1/37.152 – sadrokart nov  dosky) sa zamieta.**

4. **Ka d y  castn k konania zn sa svoje vlastn  trovy súvisiace s týmto konaním a celkov  trovy prvostupn v ho konania zn sa naďalej spoločnosť Knauf Gips KG.**

Podpisy